

Gunnar Elstad:

Disippel og tjener

Hvis en av dere har en tjener som er ute og pløyer eller gjeter, vil han da si til ham når han kommer hjem fra markene: Kom nå og sett deg til bords? Nei, han vil si: Lag til kveldsmaten for meg, gjør deg så i stand og vart meg opp mens jeg spiser og drikker. Takker han tjeneren for at han gjorde det han fikk beskjed om? Nei! På samme måte med dere. Når dere har gjort alt det som er pålagt dere, skal dere si: Vi er uverdige tjenere og har bare gjort det vi er skyldige å gjøre. (Luk 17,7-10)

En medarbeider er en disippel

"Gå derfor ut og gjør alle folkeslag til disipler" sa Jesus i Misjonsbefalingen (Matt 28,18-20). Det er altså disipler vi er, vi som ønsker å følge Jesus.

I denne boken vil vi ofte bruke ordet "leder". Vi kommer nemlig ikke unna at det er en form for lederansvar vi har, enten vi nå er prest eller forkynner, styremedlem eller klubbleder, formann i en forening eller bibelgruppeleder.

Hva er en disippel? Ordet "disippel" har vi før oversatt med "læregutt". I dag foretrekker vi det kjønnsnøytrale "lærling".

La oss gå litt tilbake i tiden og se hva det egentlig innebar å være en disippel:

- * En disippel hadde normalt ingen utdanning før han eller hun begynte å jobbe. Det var tvert imot mens lærlingen jobbet, han eller hun fikk utdannelsen! Jesus sendte disiplene sine ut med betydelige fullmakter på et meget tidlig stadium i deres utvikling (Matt 10,1). De nyomvendte i Tessalonika hadde utbredt evangeliet over et betydelig område allerede det første året etter at menigheten ble opprettet (1 Tess 1,8). De kristne i Filippi arbeidet for evangeliet "fra første dag" (Fil 1,5).
- * På Jesu tid - og langt opp mot vår egen - var det dessuten slik at disippelen levde sammen med sin mester. Vi som er Jesu disipler i dag, skal på samme måten leve i et nært personlig fellesskap med ham i Ordet og i bønner, stadig lære ham bedre å kjenne, bli preget av hans sinnelag, og bli helliggjort og utrustet.
- * En disippel skulle kunne gjengi mesterens lære slik at ingenting gikk til spille. Jesu disipler skal kunne gjengi Mesterens ord korrekt. De er ikke først og fremst kalt til å være "originale" og vitne om hva de selv synes og føler.
- * Det var ikke nok for en disippel å ha teoretisk kunnskap. Kunnskapen skulle også leves ut i praksis.

Være eller gjøre. Det er dette vi først og fremst er kalt til: Å følge Jesus og leve i et nært personlig forhold til ham.

Magnus Malm har skrevet en meget lesverdig bok om kristent leder- eller medarbeiderskap. Boken heter "Veivisere" (Nye Luther Forlag, 1991), og den snur opp ned på mye av det vi er vant til å tenke om det å ha en tjeneste. På side 25-27 forteller han hva som skjer dersom kallet først og fremst er "det jeg gjør" og ikke "det jeg er - i Kristus":

- * Å søke Gud blir da mer og mer et spørsmål om å søke inspirasjon og ledelse i arbeidet, få nye tanker til undervisningen og oppleve bønnesvar for ulike personer og problemer. Jeg kommer egentlig ikke som et jeg for å møte et du, men jeg kommer som når en ansatt møter sin arbeidsgiver.
- * Andre mennesker blir delt inn i grupper. Den første gruppen er de jeg er satt til å betjene, og jeg gjør det som regel ut fra den "rolledrakten" kallet gir meg. Den andre gruppen er de som motarbeider mitt kall. De er selvsagt umodne og forstår ingenting siden de kan tillate seg å kritisere meg. Disse er en trussel.

Den tredje gruppen er de som er lojale og står ved min side. Det er deres viktigste funksjon. Den nærmeste familie burde tilhøre denne gruppen, men tilhører dessverre ofte den forrige.

- * Jeg bygger i den grad min identitet på det jeg gjør at jeg simpelthen er pastor, evangelist, el. Hvem jeg er utenfor denne rollen, blir usikkert.
- * Menigheten deles inn i et A-lag som har et kall og "produserer" noe og et B-lag som ikke har noe kall og bare blir "konsumenter".

La oss sitere mer fra boken til Magnus Malm, denne gangen fra side 46-47: "Følg meg, så vil jeg gjøre dere til menneskefiskere". Det er dette som er kallet. Dermed får Peters liv en helt ny retning som sprenger det heller forutsigbare livet han var på vei inn i. Nå er det ikke lenger det Peter gjør som er viktig, men hvem han følger: Jesus".

Gud bruker alle, ikke hvem som helst. En disippel er ikke noe mer enn en frelst synder! Gang på gang viser Bibelen oss at Gud ikke kaller fullkomne mennesker. Jesaia visste at han fortjente å gå fortapt (Jes 6,5). Peter visste at han ikke var skikket til å følge Jesus (Luk 5,8). Paulus så på seg selv som et levende eksempel på at Gud kan frelse de største synderne (1 Tim 1,15-16). Paulus, som selv var en meget skolert mann, visste også at Gud helst velger ut mennesker som ikke er store verken i egne eller andres øyne (1 Kor 1,26-31).

Vi kan derfor med frimodighet melde oss til tjeneste - på tross av synd og udugelighet. Jesus kan bruke alle!

Men det er en spenning her. Det at Jesus kan bruke alle, betyr nemlig ikke at han bruker hvem som helst!

"Det er jo Gud som handler, jeg er jo bare et redskap", sier noen. Og det er så sant som det er sagt. Men det betyr ikke at det er ett fett hvordan redskapet er! En håndverker ville ikke uten videre låne bort verktøyet sitt til en uerfaren. Håndverkeren vet hvor viktig det er med godt verktøy. Gud ønsker å gjøre oss til gode verktøy som han kan få disponere over.

Paulus bruker et annet bilde: "I et stort hus er det ikke bare kar av gull og sølv, men også av tre og leire, noen til fint bruk og noen til simpelt. Den som renser seg selv fra alt slikt, blir et kar til fint bruk, innviet og nyttig for husets herre, gjort i stand til enhver god gjerning" (2 Tim 2,20).

For å si det på en annen måte: En serverer ikke mat i et søppelspann.

Apostlene satte ikke "hvem som helst" inn i tjenesten med å dele ut mat til dem som trengte det. De valgte medarbeidere som hadde "godt ord på seg og var fylt av Ånd og visdom" (Apg 6,3).

I dag blir vi nesten forlegne når vi ser at Bibelen stiller krav til kristne ledere. Se f.eks. 1 Tim 3.

Nå stiller faktisk ikke Bibelen andre krav til ledere enn til enhver annen Jesu disippel. Men lederen skal være et forbilde. Lederen skal være en som går foran og viser andre både retningen og veien. Lederen skal demonstrere at en kristen har andre prioritinger enn en ikke-kristen.

Forbilde. De siste årene har vi blitt mer og mer skeptiske til forbilder. Avisene minner oss stadig om lederes svikt og dobbeltmoral. Ikke desto mindre sier f.eks. Paulus: "Ha meg som

forbilde!" (1 Kor 4,16), og "Følg mitt eksempel, slik jeg følger Kristi eksempel" (1 Kor 11,1).

Når Paulus veileder sin unge disippel Timoteus, sier han: "La ingen forakte deg fordi du er ung, men vær et forbilde for de troende i ord og gjerning, i kjærlighet, troskap og renhet" (1 Tim 4,12). Den første delen av dette verset har vi nok ofte trøstet unge medarbeidere med. Den andre delen har vi kanskje ikke våget å nevne i samme grad.

Titus fikk en lignende formaning: "De unge mennene skal du formane til å være støe i all sin ferd. Vær selv et eksempel for dem i gode gjerninger!" (Tit 2,7).

Ærlighet. Men går det an for et vanlig menneske å være et forbilde for andre uten å ende i det rene hykleriet? La oss antyde noen måter vi kan være det på.

- * Vi verken skjuler eller benekter våre synder, men bekjenner dem uten å unnskyldte oss. Når vi blir grepet i å ha sagt eller gjort noe galt, innrømme vi det - uten å unnskyldte oss. Fraser som f.eks. "Jeg er jo bare et menneske", eller "Jeg er ikke syndfri jeg heller" må vi unnlate å komme med. Det vi skal si er: "Dette var galt av meg". Og så skal vi ikke si mer.
- * Vi benekter ikke våre syndige lyster, men vi kjemper for at disse lystene holdes i sjakk. En ærlig og redelig kamp er ikke hykleri. Hykleri ville det derimot være dersom vi lot som om vi hadde kommet så langt at vi ikke lenger behøvde å kjempe. Kampen mot synden har for øvrig ikke noe med loviskhet å gjøre (1 Kor 9,24-27; Fil 3,12-19), slik mange kristne dessverre har begynt å tro.
- * Vi skal ikke la synd og udugelighet føre til at vi blir passive og tilbaketrukne, men vi skal stå fram, melde oss til tjeneste og våge å gjøre noe som er til gagn for andre. Vi må ikke være fullkomne før vi kan gjøre noe godt og nyttig.

En disippel gjør disipler. Det er dette Misjonsbefalingen særlig kaller oss til.

Det er vel og bra at kirken har en bred kontaktflate utad, at terskelen til bedehuset er lavest mulig, at vi har velholdte forsamlingshus, at vi har kor og musikklag og at aktiviteten holdes oppe. Problemet er bare at alt dette kan være i skjønneste orden uten at vi vinner nye! Ja, vi kan til og med være så opptatt med alt dette at vi ikke legger merke til at vi ikke lenger vinner nye.

Tør vi innrømme at vi har så stor menneskefrykt og er så opptatt av å sikre vår egen trygghet og stille våre egne personlige behov, at vi ofte er lite i stand til å få nær, personlig kontakt med andre mennesker?

På evangeliseringskurs blir det noen ganger spurt om hva deltakerne er mest redd for når de skal ut på sin første praksis. Ofte er svaret "At vi skal møte noen som ønsker å bli kristne, for da vet vi ikke hva vi skal si".

En disippel er glad i Jesus. "Simon, sønn av Johannes, elsker du meg mer enn disse?" var spørsmålet Jesus stilte Peter før han fikk oppdraget "Fø mine lam" (Joh 21,15-17). Se også Fil 1,21. Mens en ellers i dag er opptatt av at en leder skal være "effektiv", kunne "påvirke" andre og gjøre godt "inntrykk", er Bibelen mer opptatt av de indre kvalitetene enn av de ytre ferdighetene.

En disippel beveger seg mot målet. For noen år siden var det en kjent taler som sa: "Dersom du vil vite om du er en leder, skal du bare reise deg og begynne å gå. Dersom du etter en stund snur deg og ser at det er noen som følger etter deg, da er du en leder".

Taleren hadde et poeng, selv om det han sa var alt for enkelt. En kristen leder er noe mye mer enn en møteleder, en administrator eller en miljøarbeider. En kristen leder vil ha andre

med seg til himmelen og er redd for at noen skal gå seg bort på veien!

En disippel prioriterer rett. En disippel må gi avkall på noe (2 Tim 2,3-7). Det går ikke an å si "ja" til noe uten å si "nei" til noe annet. Sier en "ja" til Jesus, må en si "nei" til synden. Sier en "ja" til en tjeneste, må en kanskje si "nei" både til bi-inntekter, hobbyvirksomhet og makelighet. Det er nemlig noe som er så verdifullt at en må være villig til å ofre alt for å få tak i det (Matt 13,44-45). Både idrettsmannen, en som vil inn på medisinstudiet og en som skal bygge sin egen bolig har innsett at det er nødvendig å ofre noe dersom en skal nå et mål.

En leder er en tjener

Dere vet at de som regnes for å være folkenes fyrster, er herrer over dem, og deres mektige menn hersker over dem med makt. Men slik er det ikke blant dere. Den som vil være stor blant dere, skal være alles tjener (diakon), og den som vil være den fremste blant dere, skal være alles trel. For Menneskesønnen er ikke kommet for å la seg tjene, men for selv å tjene og gi sitt liv som løsepenge for mange" (Mark 10,42-45).

Dette var stikk i strid med vanlig tankegang på Jesu tid. Det å tjene var ringeaktet. Platon spurte f.eks: "Hvordan skulle et menneske kunne være lykkelig hvis det måtte tjene andre?" Og tanken er ikke uten videre akseptabel for oss heller. Vi er opptatt av å realisere oss selv gjennom den jobben vi har.

Bibelen bruker mange ulike ord for "tjener".

DIAKONEN betjener andre, f.eks. ved å sørge for at de får mat og det de trenger. Dette ordet er forholdsvis nøytralt. (Apg 6)

SLAVEN er fullstendig undergitt sin herre og sin herres eiendom - med hud og hår og på godt og vondt. Jesus bruker dette ordet både om seg selv og om sine disipler. Egentlig kan vi ikke si at "Gud er vår Herre" dersom ikke vi er villige til å være hans slaver. (Joh 15,20; 2 Kor 4,5.)

GALEISLAVEN var lenket til det fartøyet han måtte ro og måtte selv gå ned dersom båten gikk ned. (1 Kor 4,1).

Det å tjene vil ofte si det samme som å gå inn i arbeid som har lav status, å gjøre noe de fleste ikke legger merke til, å gjøre noe en ikke blir takket for, å bli "skitten på hendene".

Mennesker som er usikre på sin egen identitet og har manglende selvakseptering, har mest bry med å gå inn i oppgaver med lav status. Udo Middelman forteller i sin bok "Proexistence" hvordan de tar imot nye studenter som kommer til det kristne kurssenteret der han er ansatt:

Alle som skal studere hos oss, blir bedt om å vaske toalettene. Det spiller ingen rolle hvem som kommer, alle blir bedt. Det er interessant å legge merke til hvordan folk reagerer. De som virkelig vet hvem de er, har ingen problemer med å utføre jobben, for de ser at denne jobben ikke har noe med deres identitet å gjøre. Men mange mennesker føler at en slik jobb gir dem en identitet de ikke ønsker. De nekter å ta på seg slikt arbeid, og det har sørgelige konsekvenser.

"Å ha en tjeneste betyr i NT å ha en herre som en tar imot befalinger av. Den talemåten som vi gjerne bruker "å tjene en sak", "tjene en ide", er fremmed for NT. Den som tjener en ide, bestemmer selv midlene og måten å arbeide for den. Dette er ikke en tjeneste, det er eget valg. Det er ikke å stå til disposisjon for en annen, det er å forherlige seg selv" (Bibelsk oppslagsbok. Oppslagsord: Tjene, tjener).

Naturgaver og nådegaver

Naturgaver er evner og egenskaper vi enten er født med eller som vi har utviklet gjennom læring eller menneskelig påvirkning. Noen av oss har f.eks. god sangstemme, noen en fantastisk evne til å komme i kontakt med andre, noen er dyktige til å administrere og viser gode lederegenskaper. Siden det er Gud som har gitt oss naturgavene, er det naturlig å tro at også disse skal brukes til hans ære. Som regel kalles vi til tjenester som ligger i forlengelsen av naturgavene vi har fått.

Men naturgaver er aldri tilstrekkelige når vi skal føre mennesker til tro, gjøre dem til disipler og bevare dem i troen. Ingen blir overbevist om synd, ingen begynner å tro på Jesus, ingen blir gjenfødt og ingen vokser som kristne dersom ikke Den Hellige Ånd virker. Det kan nok hende at en av naturen er utstyrt med en sangstemme som kan gjøre folk både rørt og beveget, men det er ikke det samme som at de blir omvendt. Det at en lett kommer i kontakt med andre, betyr ikke uten videre at en synes det er lett å vitne for dem. En menighet som er godt administrert, behøver ikke nødvendigvis være en menighet der folk blir omvendt og fornyet. Nådegaver er evner og egenskaper Den Hellige Ånd gir.

Det er også mange eksempler på at Gud har kalt mennesker til tjenester de ikke har hatt naturlige forutsetninger for. Ingen av disiplene hadde naturgaver som passet til tjenesten de ble kalt til. Dessuten, nådegavelistene i 1 Kor 12 nevner mange nådegaver som det overhodet ikke finnes naturlige forutsetninger for hos noe menneske. Både helbredelse, kraftige gjerninger, tungetale, tyding av tunger og profeti er gaver ingen har naturlige forutsetninger for.

"Tjen hverandre, hver med den nådegave han har fått, som gode forvaltere over Guds mangfoldige nåde. Den som taler, skal se til at han taler Guds ord. Og den som tjener, skal tjene med den styrke Gud gir. Slik skal Gud i ett og alt bli æret ved Jesus Kristus. Ham tilhører herligheten og makten i all evighet. Amen" (1 Pet 4,10-11).

Vi skal "tjene hverandre" med nådegavene. Vi skal ikke strebe etter dem for å komme med på et slags åndelig A-lag eller en elitegruppe. Vi får dem ikke for at andre skal beundre vår åndelighet. Vi får dem ikke for vår egen skyld, men for de andres skyld.

Vi er bare forvaltere. Forvaltere disponerer noe en annen eier, og forvalteren skal bruke det slik eieren vil og slik at det fremmer eierens interesser.

Vi er forvaltere av Guds ord, og det betyr at vi skal levere det videre uforfalsket, uten at vi har endret det.

Vi er forvaltere av Guds kraft, og det betyr at Gud selv vil slippe til og gjøre noe gjennom oss.

Det er Gud som skal ha æren og takken for det som skjer gjennom oss. Vi er bare kanaler som Gud sender sine velsignelser igjennom. Det er han som er den egentlige giveren bak det vi har formidlet.

"Det er han som gav sine gaver: Han satte noen til apostler, noen til profeter, noen til evangelister, noen til hyrder og lærere. Han gjorde det for å utruste de hellige så de kan utføre sin tjeneste, og Kristi legeme kan bygges opp, inntil vi alle når fram til enheten i troen på Guds Sønn og i kjennskap til ham, og vi blir den modne mann, som har nådd sin fulle vekst og har fått hele Kristi fylde" (Ef 4,11-13).

Mennesker som er villige til å tjene i Guds kraft, er Guds gave til menigheten. Først gir Gud utrustningen som en gave til dem som får den, og så gir han de utrustede personene som en gave til menigheten. Sammenlign det Gud sier om levittene i 4 Mos 18,6-7: *"Det er jeg som tar deres brødre levittene ut blant israelittene og gir dem til dere som en gave. De er viet til Herren for å arbeide i møteteltet. Men du og dine sønner skal ta dere av prestetjenesten, alt det som skal gjøres ved alteret og innenfor forhenget. Det arbeidet skal dere utføre. Jeg gir dere prestetjenesten som en gave"*.

De som Gud utrustrer, er utrustet for at de skal sette andre i stand til å tjene. Ingen er kalt til å være passasjer på båten til himmelen. Alle er kalt til å være mannskap. En god leder lærer opp nytt mannskap. Det motsatte er at en prøver å gjøre seg selv uunnværlig.

På den måten bygges menigheten, som er Kristi legeme, opp. Det er det det dreier seg om i det kristne arbeidet. Kristi legeme skal bygges opp og styrkes.

Nådegavene skal vi strebe etter (1 Kor 12,31; 14,1). Det vil si at vi selv skal be om at Gud utrustrer oss, og søke personlig forbønn - gjerne med håndspåleggelse. Som menighet skal vi be om at Gud gir oss de nådegavene vi trenger.

"Jeg er ikke skikket", er en unnskyldning vi ofte kommer med når vi kalles til en tjeneste. Og det er helt sant! Vi er ikke skikket, ikke på noen måte. Det er nettopp derfor vi er så avhengige av at Gud får gjøre oss skikket. Det gjør han gjennom nådegaveutrustningen.

Også i denne sammenhengen er det viktig å passe seg for å bli selvopptatt. Vi kan bli så opptatt av vår egen utrustning at vi glemmer at det tross alt er Gud som gjør sin gjerning.

Bibelen har avsnitt der det blir helt tydelig at det er Gud som virker, mens tjeneren nesten bare står og ser på. Det er ikke sikkert et menneske som Gud bruker, føler seg sterk og mektig. Tvert imot kan det ofte føle seg svakt og maktesløst - nettopp fordi det skal bli klart at det er Gud som virker. La oss avslutte med 2 Kor 4,6-7:

For Gud som sa "Det bli lys i mørket", han har også latt lyset skinne i våre hjerter, for at kunnskapen om Guds herlighet, som stråler i Kristi ansikt, skal lyse fram. Men vi har denne skatten i leirkar, for at det skal bli klart at den veldige kraft er fra Gud og ikke fra oss selv.

Kalt av Gud !?

Vi har allerede vært inne på at det vi først og fremst er kalt til, er å følge Jesus og leve i et nært, personlig samfunn med ham. Bibelen har imidlertid også eksempler på at Gud kaller mennesker til helt bestemte tjenester.

Moses, flere av profetene, Jesu disipler og Paulus fikk et helt direkte kall fra Gud. Noen av disse ble kalt til en tjeneste de i utgangspunktet verken kunne tenke seg eller hadde forutsetninger for. Likevel godtok ikke Gud noen av deres unnskyldninger, men satte dem inn i tjenesten og gav dem den utrustning og de nådegaver de trengte.

Denne kallsopplevelsen ser ut til å ha hatt stor betydning for dem. Den gav forkynnelsen deres autoritet. De kunne henvise til den når ulike motstandere hevdet at de skulle holde opp å forkynde. Og opplevelsen hjalp dem til å holde ut når de møtte motgang og lidelser.

Paulus fikk et nytt kall da han skulle legge ut på sin første misjonsreise. Denne gangen sendte Gud kallet gjennom **menigheten** (Apg 13,1-3), og det var menigheten som bad for ham og sendte ham ut. De som ble tatt ut til diakontjeneste, fikk også

sitt kall gjennom menigheten (Apg 6,1-7), og fikk på samme måte menighetens forbønn om utrustning.

Til slutt nevner Bibelen også den muligheten at noen ønsker å gå inn i en tjeneste på grunnlag av **Bibelens generelle kall** til tjeneste - et kall som gjelder alle kristne. Da er det en god gjerning de ønsker seg (1 Tim 3,1). Noen har lyst til å gå inn i en tjeneste fordi de tror at de vil fungere i sammenhengen og trives der. Andre har lyst fordi de ser at det er stort behov for arbeidere, og at ingen andre melder seg om ikke de gjør det.

Alt dette må vi ha med når vi snakker om et kall. Hva som betyr mest av Guds direkte kall, menighetens kall eller den enkeltes lyst og nådegaver, vil derimot variere fra person til person. Gud behandler oss individuelt og kaller på ulike måter.

Vi må heller ikke uttale oss for sikkert om hvordan et kall oppleves, hvilke følelser det ledsages av og hvor umisforståelig det er. Også dette oppleves forskjellig fra person til person.

Derimot er det viktig at de som står i en tjeneste, har en rimelig trygg overbevisning om at de er der Gud og menigheten ønsker å ha dem. Dersom denne overbevisningen mangler, vil frimodigheten lett forsvinne når det begynner å røyne på og en møter motgang og hindringer.

Når tjenesten blir vanskelig

Det er mange grunner til at tjenesten kan bli vanskelig.

- * En tjeneste vil alltid være slitsom og ta på kreftene, fysisk så vel som psykisk. Noen må tåle store påkjenninger og være villig til å ofre seg radikalt. Noen opplever til og med fysiske lidelser og martyrium. Jesus kalte faktisk disiplene sine til både lidelse, offer og forsakelse (Joh 15,20).
- * Tretthet, stress og utbrenthet kan være et betydelig problem.
- * Selv om vi selv trives i tjenesten, kan den være en belastning for familien.
- * Konflikter og uenighet vil i beste fall tære på kreftene. I verste fall kan det føre til betydelige helseproblemer. Særlig vanskelig blir det når konflikter åndeliggjøres slik at de ulike partene anklager hverandre for å tenke eller handle ukristelig eller ubibelsk.
- * I stadig større grad blir vi klar over at det finnes såkalte "maktmennesker" blant lederne i de ulike arbeidslag.

Tjenesten kan oppleves vanskelig også av dem som i utgangspunktet har en overbevisning om at de er kalt av Gud.

Kallsbevisstheten gjør en mer motstandsdyktig mot påkjenninger, det er så. Men kallet løser ikke alle problemer. Det forsikrer oss ikke mot motgang, overanstrengelse, sykdom, medarbeiderproblemer eller familieproblemer. De som må ta en pause eller slutte i tjenesten på grunn av slike ting, må ikke anklages for manglende kallsbevissthet - i alle fall ikke uten videre.

Bibelen legger ikke skjul på at det er mye vi må gi avkall på når vi går inn i en tjeneste. Den uttaler seg til tider så sterkt at vi som er barn av vår tid og vant til "å stå på krava", får noe å tenke på.

- * Alle kristne har en tjeneste. Ingen av oss skal leve for oss selv lenger, men for ham som døde og stod opp for oss (2 Kor 5,15). Vi er alle døpt til å være lemmer på Kristi legeme og stå i en oppgave (1 Kor 12).
- * Jesus er vårt forbilde. Han var den gode hyrde som gav seg selv for fårene. Også vi skal være villige til å gi vårt liv for andre (1 Joh 3,16). Paulus var også klar over dette. Han var ikke bare villig til å bli "brukt", men til å bli "brukt opp" i tjenesten (2 Kor 12,15. Oversett-elsen av 1988 sier: "Jeg vil

mer enn gjerne både ofre og bli ofret for deres sjeler.") Det viktigste er ikke at vi har en tjeneste der vi "realiserer oss selv". Det er Guds plan vi skal være med å realisere. (1 Kor 9,16-18)

- * Bibelen sammenligner oss ikke bare med tjenere, men med slaver. Slavene hadde ingen rettigheter. De var sin herres eiendom på linje med husdyr og arbeidsredskaper. Slavene hadde verken regulert arbeidstid, faste lønnsavtaler eller noen arbeidsmiljølov å vise til.
- * Latskap, manglende offervillighet og havevise er ikke mindre aktuelle fristelser idag. Vi kan også komme til, som Demas (2 Tim 4,10), å bli så opptatt av det denne verden har å by på, at vi forlater tjenesten.

I dag oppleves det ofte ikke naturlig å tenke på denne måten. Nettopp derfor er det viktig at vi får hjelp til å tenke bibelsk. I noen miljøer er det bent fram påkrevd. Men bildet vi nå har tegnet, er ikke helt fullstendig. Vi må også ha med noen sider som andre miljøer i like høy grad kan trenge å bli minnet om.

- * Det er riktig at vi er Guds trelle og ikke har noen "rett" til å kreve noe av ham. Men Gud er ikke bare vår Herre. Han er også vår Far. Han har omsorg for oss og ønsker å gi oss alt vi trenger - av bare nåde. (Denne omsorgen skal også prege dem som ansetter arbeidere.) Den som alltid krever noe av Gud, blir fattig. Den som lever i trygg forventning om at Gud vil gi, blir rik.
- * Bibelen ser likevel ikke tjenesten bare som et ork og en påkjenning. Den ser på tjenesten som noe verdifullt som er betrodd oss, en gave Gud har gitt oss, en "nådegave".
- * Om vi skal være villige til å ofre oss selv, er det ikke like sikkert at vi har noen rett til å ofre på vår ektefelles, våre barns eller vår øvrige families vegne.
- * Det er helt galt dersom kristne ledere bruker de bibelske idealene til å tyne mest mulig ut av sine medarbeidere i stedet for å hjelpe dem til å bevare den fysiske og psykiske helse, et godt familieliv og brukbare økonomiske kår.

Den som melder seg til tjeneste, må være villig til å ofre seg og gå glipp av ting andre mennesker får med seg. Det kan til og med være snakk om ganske betydelige offer. Men belastningen kan også bli så stor at arbeideren sliter seg ut for fort eller i for stor grad. Det er ikke alltid lett å finne balansen. Noen tåler ganske store belastninger uten å bli knekket mens andre tåler vesentlig mindre. Noen begynner dessuten å klage allerede mens påkjenningene er relativt små, mens andre ikke klager i det hele tatt - før de er utslitte og utbrente.

Det sier seg selv at det ikke finnes lettvinde fasitsvar eller løsninger som kan anvendes i enhver situasjon. Hva som er rimelige og urimelige påkjenninger, blir til dels avhengig av skjønn og den enkelte persons helse.

Livshistorie og modning

Litt lettvinde og tankeløst forkynner vi av og til noe i retning av: "Du er akkurat slik som Gud vil ha deg", "Du er akkurat slik som Gud har skapt deg til å bli".

Var det bare så enkelt.

I syndefallets verden er det dessverre atskillig mer komplisert. Der kan vi til og med bli født med både fysiske og psykiske defekter. Ikke engang det at "jeg er født sånn", er noen garanti for at alt er i skjønneste orden.

Livshistorien. Fortiden har satt sitt preg på oss. Vi er i stor grad et produkt av den oppdragelsen vi har fått, de begivenhetene vi har opplevd og den kulturen vi er en del av.

Noen synes de har hatt et godt og rikt liv, andre har opplevd at livet har vært både tøfft og vanskelig. Livet er ikke rettferdig på den måten at gleder og sorger er likt fordelt.

Men selv om livet vårt stort sett har gitt oss mye positivt, har vi neppe helt unngått det negative. Det ville i grunnen vært merkelig om vi helt kunne unngå syndes følger i en verden som er preget av syndefallet. I syndefallets verden finnes det verken helt fullkomne foreldre, helt fullkomne kamerater eller helt fullkomne kristne fellesskap eller fullkomne kristne ledere.

Det er viktig at "vi oppsøker vår historie og blir kjent med dens gode og onde sider. Det vi får bevisstgjort, kan vi ofte gjøre noe med. Men det vi ikke får bevisstgjort, gjør alltid noe med oss. Det som forties og fortrenses, kan vanskelig helbredes" (Per Arne Dahl: "Fra paradiset til virkelighet", side 46).

Det er så mye det kan være viktig å forholde seg til. La oss ta noen eksempler: Hvilke savn har vi opplevd? På hvilke områder har vi etter hvert blitt sårbare - så sårbare at vi glemmer oss i en rustning? Hva er vi sinte på eller bitre over, og hvem eller hva retter vi denne aggresjonen mot i dag? Skammer vi oss over oss selv, vår fortid, vår familie eller noe annet? Har vi tatt valg vi angret på - i den grad at vi føler oss handlingslammet i dag? Har vi opplevd oss selv som tapere eller vinnere? Har vi blitt trygge på oss selv med rimelig tro på at vi kan mestre ting, eller sliter vi med selvforakt og er livredde for å gjøre feil? Er vi rimelig fornøyd med kroppen vår, utseendet og seksualiteten?

Alt det vi nå har ramset opp, preger livet vårt i dag. I noen situasjoner blir det særlig merkbart. Vi kan nevne noen av dem også: Når vi møter nye mennesker. Når vi blir stresset. Når vi blir ensomme. Når vi møter autoriteter. Når vi selv skal utøve autoritet. Når vi skal oppdra våre barn. Fortiden vår preger også vår lederstil!

En annen ting: Vi får ikke både i pose og sekk. Våre sterke sider er også våre svake sider. Har livet vårt vært slik at vi har måttet utvikle vår tenkning og vårt intellekt, er det stor sannsynlighet for at følelsene ikke er like utviklet. Dersom et nært personlig fellesskap med andre teller veldig høyt for oss, kan det hende vi har litt vanskelig for å ta upopulære avgjørelser. Jo mer ordentlige og systematiske vi er, jo mindre plass blir det til spontaniteten. Med andre ord: Listen over våre sterke sider kan alltid suppleres med en tilsvarende liste over svake sider eller "skyggesider" - eller skal vi kalle dem "sider som er lite utviklet".

En historie med Gud. Hos en kristen er i alle fall en del av livshistorien også en historie med Gud.

Noen har fått en kristen barneoppdragelse og har vært kristne hele livet. Andre kom til tro gjennom barne- eller ungdomsarbeid. Atter andre ble omvendt i voksen alder. Uansett, det er ikke ansienniteten som gjør oss til gode kristne ledere! En rett leder er bare en som selv har fått et personlig møte med Jesus og som selv har fått erfare evangeliet (1 Kor 5, 14-15; 1 Tim 1,15-16). Der frelsesvissheten og friheten i Kristus mangler, blir tjenesten bare stress og mas. Kanskje det da bare blir skyldfølelsen som driver en til innsats - og den følelsen er den dårligste drivkraften som finnes.

Når vi har blitt kristne og kommet inn i et kristent fellesskap, er det et annet spørsmål som må stilles: Får kristentroen prege oss slik at vi får en kristen karakter? Er vi som kristne ledere selv ledet av Gud?

Preger kristentroen oss når vi er alene og ingen ser oss? Hvilke ting i livet er vi daglig villig til å si 'nei' til slik at vi kan si et helhjertet 'ja' til Jesus? Hva betyr kristentroen for oss når vi er stresset eller under press? Er vi trofaste mot Gud og mennesker også når det koster noe å være det? Hvordan ville vi tjene Gud

dersom vi ikke hadde et bestemt tillitsverv eller arbeidet i en kirke eller kristen organisasjon?

Vår "åndelighet" kommer ikke først og fremst til syne når vi leder et møte, står på en talerstol eller avlegger et vitnesbyrd. Den vises tydeligst når vi er sammen med ektefelle, familie og nære venner og ikke kan gjemme oss i en rolle.

Tvilen slipper vi ikke unna. Forhåpentligvis bruker vi ikke kreftene våre på å benekte den eller flykte fra den. Gjør vi det, narrer vi både oss selv og andre. Det vi skal gjøre, er å gå til Gud med den - før den hopper seg opp og styrer oss i tjenesten. Det er Han som har hovedansvaret for å holde troen vår oppe.

Så får en etter hvert også kristen ledererfaring. Mange begynner som søndagsskolelærere, bibelgruppeledere, ungdomsledere eller styremedlemmer. Kanskje får en etter hvert prøve seg på forkynnelse og sjelesorg. All erfaring kommer godt med.

Det er med dette som med all annen læring: En er i stadig utvikling og lærer stadig noe nytt.

Men det går ikke alltid fort. Gud brukte 40 år på å forme Moses før han fikk lede folket ut fra Egypt. Vi lever i en tid da alt skal gå raskt. Vi har "instant coffee" og "instant tea". Men det finnes ikke noe "instant discipleship". Disippelskap må modnes fram.

Førti års erfaring bør være noe helt annet enn ett års erfaring førti ganger.

Sjelesorg og livshistorie. Gamle mennesker har ofte sånn trang til å fortelle sin livshistorie - og barn og barnebarn har ofte så liten tålmodighet til å høre på.

Tenk om vi kunne få fortelle livshistorien vår lenge før vi blir gamle! Unge og middelaldrende kristne ledere ville ha stor nytte av det. Når vi forteller livshistorien vår, lærer vi nemlig oss selv enda bedre å kjenne, vi oppdager at vi husker mer enn vi først trodde, og det dukker opp følelser vi før trodde at vi ikke hadde (men nå ser vi at disse følelsene preger hverdagen vår).

Livshistorien vår rommer skatter det er vel verdt å ta vare på og bruke. Og den rommer sår og skuffelser som må bearbeides og leges.

Ledere som bare prøver å glemme sin fortid, skammer seg over den eller fortier den, blir ustabile ledere. Fasaden kan være utmerket, men skyggen vokser seg stadig større.

Familie og venner.

Ektefelle og barn. Nok en gang befinner vi oss i et spenningsfelt. På den ene siden står det "Om noen kommer til meg, må han sette dette høyere enn far og mor, hustru og barn, brødre og søstre, ja, sitt eget liv. Ellers kan han ikke være min disippel" (Luk 14,26). På den andre siden står det også "En som ikke har omsorg for sine nærmeste, og særlig for sin egen familie, har fornektet troen og er verre enn en vantro." (1 Tim 5,8)

Vi kan ikke oppløse spenningen. Den skal være der.

Mange hevder at dersom den ene ektefellen blir misjonær, prest, forkynner e.l, så angår det overhodet ikke den andre. Så enkelt er det imidlertid ikke i praksis. Det er riktignok på sin plass at den ansattes ektefelle ikke uten videre presses inn i et gammelt rollemønster. Men dersom ikke begge ektefellene til en viss grad står sammen om en tjeneste, vil de fort få så ulike forventninger til hverdagen og ha så ulike prioriteringer at ingen av dem føler seg vel. Er det viktig at ektefellene er villige til å trekke sammen i en tjeneste i hjemlandet, blir det enda viktigere dersom en av dem har kall til å reise ut som misjonær.

Det finnes mange eksempler på at kristne arbeidere i alt for stor grad har forsømt familien til fordel for tjenesten. Dette har i særlig

grad gått ut over barna som har hatt vanskelig for å få et trygt og nært forhold til sin far (for det har som regel vært han som har vært mest fraværende). Dette er et betydelig problem, og både de som kaller og den som blir kalt må tenke grundig igjennom hva som kan gjøres for at problemet skal bli minst mulig.

Ektefeller som står sammen om en tjeneste, opplever ikke alltid problemene så sterkt. Det fører også til at barna slipper å oppleve noen krisestemning dersom en av foreldrene er mye hjemmefra. Dersom uttalte og uuttalte klager derimot stadig ligger i luften, vil selvsagt barna også få en følelse av at noe er galt. Dessuten, det er ikke bare de som jobber i kristen sammenheng som må ofre noe og være mye borte fra familien. Det må også mange andre yrkesgrupper.

Ikke alle familier tåler den samme belastningen. Forhold som en familie takler uten vanskeligheter, kan by på store problemer for andre familier. Enkle og greie fasitsvar finnes ikke.

Foreldre må en også ta hensyn til. Mange av dem som skal reise ut som misjonærer, føler ofte at foreldrene, med eller uten ord, legger press på dem for å få dem til å bli hjemme.

Nok en gang beveger vi oss i et spenningsfelt der det ikke finnes klare svar.

- * På den ene siden kan foreldrene være så gamle, så syke eller ha et så stort behov for hjelp at den som vurderer å reise ut gjør rett i å bli hjemme noen år til.
- * På den andre siden er det en del foreldre som ikke er villige til å gi slipp på barna sine men prøver å binde dem til seg med nær sagt alle mulige midler. Noen gjør seg til og med sykere enn de er. Da trenger barna oppmuntring til å våge å løsrive seg.

Gift - enslig. Det kan virke merkelig at dette skal tas med i et kapittel om tjenesten. Det har imidlertid sine grunner. Gifte og ugifte har lett for å misforstå og misunne hverandre. Dette kan skape problemer i et lederfelleskap.

En som er gift, tenker ofte slik om den enslige: Den enslige slipper å ta hensyn til ektefelle og barn, og er derfor sin egen Herre. Siden den enslige ikke har familie, har vedkommende mye fritid og god økonomi. Det medfører at han eller hun blir egoistisk og lite vant til å ta hensyn til andre. Det gjør ikke så mye om den enslige må reise ut og ta et møte på lørdagskvelden.

Den enslige tenker ofte slik om den som er gift: En som er gift har alltid noen å være sammen med og noen å dele gleder og sorger med. En som er gift slipper å føle seg ensom. Dessuten får de som er gift alltid de beste boligene og alle mulige andre fordeler. På arbeidermøter snakker en alltid om de problemene familiene står overfor, og det forventes at også enslige skal engasjere seg i dem. Men når ble det snakket om den ensliges problemer, og hvilke gifte mennesker engasjerer seg i dem?

Både enslige og ektefolk er sårbare og får fort kontakt med følelser når det blir snakket om sivilstand. Begge parter trenger ofte hjelp til å oppvurdere både den standen de selv representerer og den standen medarbeiderne representerer. De trenger hjelp til å være trygge på sin egen tilhørighet og utnytte mulighetene standen byr på - og la være å snakke om den andre standen på en nedsettende og stereotyp måte.

Et sosialt nettverk har alle behov for. Både gifte og enslige kan i lang tid føle at de får sine sosiale behov tilfredsstillt gjennom tjenesten. Kanskje de til og med hører forkynnelse som antyder at medarbeiderfelleskapet egentlig burde fylle alle behov, også de menneskelige. Før eller senere vil de imidlertid se at denne formen for kontakt ikke er tilfredsstillende nok. I alle fall ser de det den dagen de blir sykepermittert eller slutter i tjenesten. For arbeiderens ektefelle er det også viktig med et sosialt nettverk.

Mange arbeidere trenger oppmuntring til å få venner og finne et fellesskap som ikke uten videre står i forbindelse med tjenesten. Forbausende mange arbeidere, kanskje særlig enslige, føler seg ofte ensomme. Det fører til at de i første omgang "ofrer" seg enda mer i tjenesten, i neste omgang blir de skikkelig overanstrengt eller utbrent.

Misjonærer kan trenge oppmuntring til å få venner blant det folket de er utsendt til, selv om disse har en annen bakgrunn og kultur. Alle mennesker er "medmennesker". Ingen er utelukkende objekter for den hjelpen vi ønsker å gi og det vi gjerne vil forkynne. Det kan være litt godt å oppleve at misjonærfellesskapet ikke "må" dekke alle sosiale behov.

Ikke alle mennesker fungerer like godt sosialt. Noen av dem som ikke fungerer godt, har lett for å tro at de fungerer bedre ut fra den plattformen og den rollen et tillitsverv eller en tjeneste gir. Noen av disse blir skuffet og kan etter hvert trenge omfattende hjelp.

Narsissisme

Sosiologer har stadig påvist at vi lever i en "narsissistisk kultur". Det preger oss som mennesker, og det preger oss også som ledere. La oss se litt på hva dette innebærer. Det narsissistiske mennesket

- * legger mer vekt på fasade enn substans. Det viktigste er ikke å vite, men å framstå som inflytelsesrik, ekte, ærlig og kyndig. Det å være kjent og kunne få mange i tale, blir det mest verdifulle. Det er viktig å virke "troverdig" og være "salgbar". Hva som er sannhet, og hva som er løgn, er ikke fullt så viktig. En kan godt stå på talerstolen i en kristen forsamling selv om en har et anspent forhold til mange av de viktigste trossannhetene.
- * er avhengig av hva andre synes om ham eller henne. En må stadig være i rampelyset, for uten andres beundring, mister en drivkraften. En gjør nesten alt for ikke å støte noen eller miste popularitet. Hva andre mener blir viktigere enn hva Bibelen sier. Statistikken avgjør hva som er rett lære og god etikk.
- * ønsker først og fremst å tilfredsstillte egne følelser og behov. En arbeider mer for å realisere seg selv enn for å fremme et arbeid eller tjene mennesker. Alt skal være nytt og spennende. Trofasthet, lojalitet, modenhet er dermed ute av bildet. Kallsbevisstheten forsvinner. Trofashet blir noe en smiler av. Unge uerfarne ledere synes ikke de har noe å lære av de eldre som har atskillig lengre fartstid.
- Det blir en merkelig dobbelthet. Samtidig som narsissisten er avhengig av andre og har en tendens til å "henge seg på dem", frykter han følelsesmessig avhengighet. Han har derfor en tendens til å manipulere, og forholdet til andre blir overfladisk. Han kjeder seg hele tiden og leter etter øyeblikkelig intimitet uten å måtte binde seg.
- * benekter og skjuler svakhet og mislykkethet. Til og med aldring og sykdom er uakseptabelt og oppleves nærmest som en personlig fornærmelse.
- * er skeptisk til makt og lederskap. Det er bare det at der de formelle lederne blir forkastet, framtrer det uformelle ledere som ofte er langt mindre sunne.

Siden vi alle er barn av vår kultur, vil vi ganske sikkert kjenne oss igjen i en del av disse punktene. Desto viktigere blir det å innse at Bibelens idealer for en kristen leder er totalt på kollisjonskurs med narsissismen.

Se også avsnittet om "Antagonisten" i kapitlet "Vanskelige medarbeidere". Magnus Malm har i sin bok "Veivisere" (Nye Luther Forlag) stoppet litt opp for hvordan narsissismen har

påvirket dagens ledere. Det var imidlertid Christopher Lasch som med boken "Den narsissistiske kultur" (Pax Forlag 1982) først gjorde oss oppmerksom på disse tendensene.

Ansvar

Det hører med til det å være menneske at vi har ansvar. Det er vårt adelsmerke. Allerede i 1 Mos 4 hører vi om ansvar. "Skal jeg vokte min bror?" spurte Kain da Gud ropte på ham. Selvfølgelig skulle Kain det! Som menneske hadde han ansvar for andre. En som lever ansvarsløst, gjør faktisk seg selv til noe mindre enn et menneske.

Det regnes som fint å ha ansvar. En arbeidstaker som har mye ansvar, får til og med høyere lønn enn en som har lite ansvar.

Likevel er vi redde for å påta oss ansvar. I samme grad som vi påtar oss ansvar, blir vi nemlig skyldige når noe går galt. Det er en skremmende tanke at ansvar og skyld hører så nøye sammen. Når noe går galt, vil vi derfor forsøke å stikke av fra ansvaret. "Det er begått en feil", kan vi strekke oss til å si. Var vi mennesker med stor bibelsk selvbevisssthet, var vi djerne nok til å si "Jeg gjorde en feil" eller "Det er min skyld".

I narsissismens tidsalder har vi kanskje enda lettere enn før for å unngå ansvar og stikke av fra skyld. Da søker vi ofte lederoppgaver for å få verdifull erfaring, for å utvikle oss selv, for å treffe nye venner. Tjenesten blir en "fritidsbeskjeftigelse".

Det er imidlertid ikke slik det er ment fra Guds side. Vi er ansvarlige overfor Gud, vi er ansvarlige for vår neste. Vi skal bent fram "passe på vår bror" og tjene ham.

Kjenn deg selv

1. Prøv å skriv ned, gjerne i stikkords form, hovedpunktene i livshistorien din helt fra du var spedbarn. Ta med fødsler og dødsfall i familien, eventuelle stressperioder eller kriser, forholdet til foreldre og jevnaldrende venner, skolegangen og andre ting du selv opplever som viktige.
Skriv også ned noen stikkord om din historie som kristen og som en Jesu disippel.
Ser du noen linjer i det du har skrevet? Hvordan tror du livshistorien din preger deg i dag - på godt og vondt? Har den gitt deg særlige kvalifikasjoner på ett eller annet område? Er den på en eller annen måte en hindring for deg?
Vet du om noe menneske som er villig til å lytte til deg mens du forteller livshistorien din?
2. Hva tenker du om dine egne naturgaver og nådegaver? Er det noen oppgaver du særlig synes at du passer til? Er det oppgaver du helst vil overlate til andre? Hvilke nådegaver tror du at du særlig trenger å be Gud om å få?
3. Tenk på deg selv som en Jesu disippel. Hvordan vil du beskrive denne disippelen? Prøv å gi en seriøs beskrivelse der du unngår fleip, under- eller overdrivelser. På hvilke områder trenger du å få hjelp til å komme videre eller lære mer?
4. Hvordan opplever du din egen tvil? Hva er det særlig som vekker tvilen i deg? Hva gjør du når tvilen kommer? Hvordan preger den tjenesten din?

Samtalespørsmål

1. Fortell hverandre hva dere særlig husker og synes er viktig etter at dere har lest dette kapitlet.
2. Hvilke av de lederidealene vi har antydnet i dette kapitlet synes dere det er særlig viktig å understreke i den sammenhengen dere selv står i? Hvordan kan vi snakke om idealer slik at vi ikke blir motløse fordi vi selv føler at vi kommer til kort, men blir oppmuntret fordi vi ser at vi kan komme videre?
3. Snakk litt sammen om det å være tjener og det å være villig til å ofre noe for Jesus og for de andre i fellesskapet. Har dere noen ferske eksempler på kristent tjenersinn?
4. Tenk om vi sluttet å si "Jeg er personlig kristen" og i stedet sa "Jeg er en Jesu disippel". Kunne vi på den måten bli mer bevisst på hva det er å være en kristen? I så fall, hvilke sider av kristenlivet ville vi da bli mer bevisstgjort på? Hvordan ser dere for dere at andre ville reagere dersom vi begynte å kalle oss "Jesu disipler"?
5. I hvilken grad kjenner dere dere igjen i beskrivelsen av narsissismen? Hva kan vi gjøre for å unngå å utvikle oss i den retningen? Hvordan kan en gjennom forkynnelse og ungdomsarbeid demme opp for slike tendenser?